

Učitel a ...

... autorita, moc, kázeň

Učitel by měl mít znalosti a schopnosti:

- Diagnostické
- Didaktické
- Komunikativní
- Sociální
- Kulturní
- ...
- Organizační
- **Získat autoritu**
- ...

Kázeň

- Pro výuku je důležitá **kázeň**.
- **Učitel si musí do určité míry udržovat kontrolu nad tím, co dělají studenti v jeho hodině**, protože je to zásadní pro hladký průběh hodiny.
- Kázeň=vědomé dodržování zadaných norem (Hendl, 2001)
- **Uvědomělá kázeň** - cílová meta
- Vnitřní kázeň
- Dobrovolná a vynucená kázeň

Autorita a moc učitele

- Je to věc vztahová, učitel má jen takovou moc, jakou mu přisuzují jeho žáci
- **Autorita**= legitimní moc, moc uplatňovaná v souladu s hodnotami „ovládaných“, jim přijatelnou formou, která si získala jejich souhlas
- Tradiční (**formální**) – pozice v hierarchii
- **Neformální** – svobodné uznání převahy v některé oblasti + pozitivní hodnocení nositele authority

Kázeň a autorita

- Učitel, který má autoritu, má i kázeň
- Začínající učitel by měl trvat na respektování „formální autority“

(dát najevo, že jeho autorita je legitimní a nezbytná k učení)

Autorita závisí na:

- **Vyjadřování učitelova statusu** – učitel by měl jednat jako **ten, kdo má právo řídit a rozhodovat**
- **Kompetentním vyučováním** – učitel by měl dávat najevo, že **předmět ovládá a dovede ho naučit**
- Výkonu **manažerského řízení** – učitel by měl uspořádat hodinu tak, aby měla **svižný začátek**, aby její průběh měl **spád**, aby žáci byli zapojováni do učebních činností a především, aby byla **stanovena pravidla chování žáků v hodině**

Autorita závisí na:

- **Účinném přístupu k nežádoucímu chování žáků** – učitel by měl čitelně, účinně a **spravedlivě** řešit situace, které v průběhu hodiny nastávají
- **Souladu mezi slovy a činy** – učitel by měl sloužit jako vzor hodný následování

Zdroj: KYRIACOU, CH. *Klíčové dovednosti učitele*. Praha: Portál, 1996, s. 99.

Příčiny vzniku nekázně

Učitel

mluví nezajímavě, monotónně, setrvává dlouho u jednoho tématu nebo metody,

obrací se jen na některé žáky (ostatní začnou zlobit),

nekontroluje a nehodnotí průběžně činnost žáků

hodina nemá spád a organizaci
(žáci se nudí nebo neví, co mají dělat),

- **Učební činnost** – nepochopitelná, neúčelná, nezajímavá, příliš obtížná, bez znalosti cíle, bez souvislosti s životní zkušeností žáka
- **Sociální aspekty** – neuznávání vzdělání jako hodnoty rodinou a vrstevníky, setrvávání v roli zlobivého žáka v rámci jím zvolené nebo přiřčené role, snaha přitáhnout pozornost učitele za každou cenu a prosadit se v kolektivu třídy,

- **Emoční a fyziologické důvody** – hyperaktivita dítěte, lehká mozková dysfunkce, únava, ospalost, nemoc, špatná kondice, školní nezralost, špatný vztah k učiteli nebo předmětu
- Důvody plynoucí z **prostředí** – hluk z ulice, škaredá třída, zima, horko, příliš mnoho žáků ve třídě
- Příčiny vyplývající z **žákovy osobnosti a jeho vztahu k učení** – neschopnost splnit zadaný úkol, nízká úroveň myšlenkových operací, špatný postoj k učení

(Podlahová, 2004)

Konfrontace mezi učitelem a žákem

- při dlouhodobějších učebních obtížích žáka, které způsobují jeho frustraci,
- při žákově pocitu nespravedlnosti a křivdy,
- po zesměšnění žáka před třídou,

Konfrontace mezi učitelem a žákem

- po otevřeném fyzickém, verbálním nebo neverbálním ohrožování žáka,
- při nucení žáka k činnosti, ze které má úzkost nebo obavu.

Pojem „moc“

- schopnost jedince ovlivňovat jednání jiné osoby nebo skupiny lidí (McCroskey et al., 2006)
- role učitele vždy zahrnuje sociální vliv a ovlivňovat studenty je podstatou práce učitele (Richmondová a Roach 1992)
- aby byl učitel s to pomáhat žákům při konstruování znalostí, musí být schopen přimět je, aby mu věnovali pozornost a podřizovali se jeho pokynům

Pět bází, z nichž může být moc odvozena

- moc **připsaná** (důsledek jeho pozice nebo titulu)
- moc **výkonná** (schopnost jednotlivce trestat nebo hrozit trestem, učitel udržuje pořádek)
- moc **odměňovací**
- moc **expertní** (jedinec disponuje specifickými a exkluzivními znalostmi)
- moc **vztahová** (založena na citové identifikaci, na potřebě zalíbit se oblíbenému člověku)

(French, Raven (1960) in Barraclough, Stewart, 1992)

Učitel – tradičně (neznamená špatně)

- Učitel je centrální osobou, která řídí učební proces (řídí pořadí a rychlost prezentace učiva apod.). Učitel **je nejvyšší autoritou.**
- Předávání poznatků, instruktivní výuka (žáci jsou řízeni, vykonávají určité instrukce nebo pracují podle vzoru), kontrola práce žáků a zpětná vazba
(Zounek, Šed'ová, 2009)

Význam učitele – současnost?

- **Facilitátor** (plánování a organizování), pomocník, průvodce (poradenství a směřování žáků), kouč, tvůrce autentické zkušenosti, někdy také „žák“ (učí se ze zkušenosti), **je rovněž autoritou**
- **Interaktivní či dialogické pojetí výuky.** Kognitivní podpora (navrhování, doporučování, vybízení k tvořivosti, podpora nezávislého myšlení).
Přizpůsobení výuky existujícím konceptům a dovednostem žáků
(posouzení možností, silných stránek, potřeb a pocitů žáků).

(Zounek, Šed'ová, 2009)

**Teachers
are the best
apps**

Dnešní učitel

- Odborné znalosti a dovednosti (znalost oboru),
- Pedagogické, didakticko-psychologické a manažerské dovednosti,
- Sociálně-komunikační kompetence,
- Jazyková výbava (včetně znalosti cizích jazyků),
- Znalosti a dovednosti v oblasti pedagogického využití ICT.

Z čeho studovat

- Průcha, Jan. ***Učitel***. Praha: Portál, 2002.
- Průcha, Jan. ***Moderní pedagogika***. 4. vyd. Praha: Portál, 2009. 481 s.
- Bendl, Stanislav. ***Školní kázeň: metody a strategie***. Praha: ISV, 2001. 267 s.

- Černochová, Miroslava. ***Příprava budoucích e-učitelů na e-instruction***. Praha: AISIS, 2003, 139 s.

- Podlahová, Libuše. ***První kroky učitele***. Praha: Triton, 2004. 223 s. ISBN: (prakticky orientovaná kniha)

- KYRIACOU, CH. ***Klíčové dovednosti učitele.*** Praha: Portál, 1996.
- Zounek, Jiří, Šed'ová, Klára. ***Učitelé a technologie. Mezi tradičním a moderním pojetím.*** Brno: Paido, 2009. 172 s.

